

Perspektiver på misjonens framtid i Norge

TOR BERGER JØRGENSEN

1. Situasjonen

Egede Instituttet har tatt fatt i en viktig problemstilling. Vi trenger en samtale om «misjonsforståelse på norsk». Norsk misjon er inne i store omstillingsprosesser. Ordet krise brukes ofte for å beskrive situasjonen. I første omgang kan en få inntrykk av at det dreier seg om administrative og organisatoriske problemer. Flere av organisasjonene har satt inn et fornyelsesengasjement der. Etter mitt skjønn er det dypere strømdrag i misjonens krise. Vi står overfor grunnleggende problemstillinger i vår misjonsforståelse og vår misjonspraksis.

Når det gjelder misjonsforståelsen har det skjedd et betydelig arbeid i flere misjonsorganisasjoner. Jeg tror det er dekkende for situasjonen å si at mange har et rimelig avklart misjonssyn. Her viser jeg til første fase i dette prosjektet med de svarene organisasjonsledere har gitt på spørsmål om definisjon av misjonsbegrepet, hvordan dette reflekteres i målsettingsformuleringer og strategidokumenter og hvordan det forholder seg til det praktiske misjonsarbeidet. (NOTM 4/97)

Det er mitt inntrykk at det i dag er større samsvar mellom misjonsforståelse og misjonspraksis enn f.eks. en generasjon tilbake. På 50- og 60-tallet var en, i alle fall i NMS-tradisjonen som jeg kjenner best, i sin praksis opptatt av å finne nye modeller for samarbeid med «de unge kirker». Norsk misjon var i ferd med å justere seg inn i forhold til en allerede overmoden prosess med fokus på selvstendigjøring av og fellesskap med misjonskirkeene. Det praktiske misjonsarbeid ble de facto i stadig større grad mellomkirkelig støttevirksomhet.

Selv om det på det ideologiske plan i noen grad var fokus på disse problemstillingene, fikk den gamle misjonsforståelsen leve et overraskende uforstyrret liv i misjonsmedia og i misjonsopinionen. Her dominerte fortsatt den klassiske misjonsideologien med begreper som «våre misjonsmarker», ja, til langt opp på 60-tallet også «hedningemisjon». NMS forandret på dette punkt først sin formålsparagraf i 1966 da «hedninger» ble byttet ut med «folkeslagene».

Svarene i fase I synes å vise at det i dag er betydelig større samsvar mellom misjonsforståelse og misjonspraksis. Dette er neppe uttrykk for «blindhet» overfor virkeligheten, men skyldes tvert imot at det har funnet sted et bevisst arbeid med justering av den misjonsstrategiske kursen i deler av norsk misjon. Det interessante er at den grunnleggende misjonsforståelsen ikke er vesentlig endret. Den er heller oppdatert og spisset. Den har fått ny utmynting, aktualisert på en ny

misjonsvirkelighet. I denne avklaringsprosessen har vi fått hjelp av nye strømdrag i deler av den internasjonale misjonsbevegelse.

Det startet vel på mange måter med et et nytt fokus på det «ufullførte oppdrag» som blant annet kom fram i Billy Grahams store evangeliseringkongress i Berlin 1966. Dette ble senere fulgt opp på Lausanne-konferansen i 1974 og gjennom den påfølgende Lausannebevegelsen. Det har etter hvert utviklet seg en hel flora av organisasjoner og initiativ innenfor denne rammen for å nå videre med evangeliet.

Rundspørningen i fase I viser at norsk misjon har funnet noe av en nøkkel for sin virksomhet i denne «evangelikale» tradisjonen. Derfor er det mer fokus enn tidligere på «de unådde folkeslag» og på de områdene i verden hvor evangeliet ikke er kjent eller kirkene står spesielt svakt. Denne «uroen» for å nå videre, har blant annet gitt seg utslag i at det er tatt opp arbeid i mange nye land i løpet av de siste 25 årene. Antallet NMS-«felt» er f.eks. vokst fra de klassiske fire (Sør-Afrika, Madagaskar, Kina og Kamerun) før revolusjonen i Kina til fjorten i dag. Andre organisasjoner har hatt en tilsvarende utvikling. Denne betoningen av ønsket om å profilere misjon i teori og praksis med vekt på de uløste oppgavene i verdensevangeliseringen tror jeg er et spor også for framtida.

2. Utfordringen

Men er vi dermed ute av krisen? På langt nær. Mange av oss føler vel betydelig uro for framtida. Innleggene i fase II (NOTM 1/98) minnet oss også om dette. Tegnene vi ser på vår hjemlige misjonshimmel er etter hvert kjente: mangel på oppslutning i foreningsvirksomhet, økonomisk ressursknapphet og rekrutteringsproblemer. For store deler av det norske kristenfolk oppleves misjon som lite utfordrende, ja for mange som ute av engasjementsperspektivet. Den ytre, ideologiske klarhet vi har fått i misjonsbevegelsen, mangler et tilsvarende indre trykk. Det er utfordringen videre. Svarene på denne utfordringen vil avgjøre hvilken rolle norsk misjon skal spille i framtida.

Det står klarere og klarere for meg at vi må ta et nytt skritt, bakenfor våre gode formuleringer, målsettinger og konkrete misjonsstrategi. Misjonen må komme tettere inn på livet på alle plan. Problemet er ikke våre misjonsteologiske og misjonsstrategiske formuleringer, i noen grad heller ikke vår gjennomføring av denne strategien. Det dreier seg om livsvibrasjonen.

På hver sin måte artikulerte bidragene fra Thelle og Sæbø Fjeldstad dette i forrige fase av prosjektet. I fokuseringen på dialog (Thelle) og narrativ teologi (Sæbø Fjeldstad) opplever jeg at det er en underliggende lengsel etter liv, etter en misjonsteologi som er skapt i et ekte

og nært møte med mennesker i deres konkrete livssituasjon. En slik innfallsvinkel har, etter mitt skjønn, langt større fornyende potensiale i seg enn vår misjonsteologiske og misjonsstrategiske begrepstydighet. Det dreier seg om den åndelige innersiden i misjonsbevegelsen. Vi trenger en teologi som makter å være det åndelige livs tjener, ikke dets Herre. Den skal være et redskap for fordypning av troens liv som praktisk etterfølgelse, og dermed også et redskap for fornyelse av misjonsbevegelsens «innerside».

Det virkelig utfordrende og spennende i vår situasjon er at impulser til en slik fornyelse er nærmere oss enn vi ser ut til å erkjenne. Det er noe av det motsigelsesfylte og dramatiske i vår situasjon. For misjonen har kontinuerlig nærkontakt med denne «nye misjonsteologien» uten at vi makter å ta den skikkelig på alvor. Rent ytre sett blir vi vel alle betatt av et møte med livet f.eks. i Mekane Yesus-kirkens menigheter med den enorme tilstrømmingen til kirken? Eller av et besøk i en toby (vekkelsesenter) på Madagaskar med sin enkle, praktiske omsorgskultur?

Jeg ble nylig minnet om dette igjen, da jeg deltok i begravelsen til den gassiske profetskikkelsen, Nenilava. Opp mot 10.000 mennesker var samlet for å ta avskjed med denne særpregede lederskikkelsen på hennes hjemsted, Ankaramalaza, en avsidesliggende landsby langt utenfor alfarvei på Øst-Madagaskar. Landsbyen er i dag et senter for hennes særpregede hyrdebevegelse med sine toby-er over hele øya. Vi kaller det gjerne vekkelsesentra, men de er en slags blanding av retreatsentre og diakonale omsorgsinstitusjoner, et slags gassisk svar på middelalderens klosterbevegelse båret oppe av sterk kjærlighet til Jesus og til menneskene, ikke minst de som livet har fart ille med. Atmosfæren i Ankaramalaza og i hele denne bevegelsen er preget av en åndelighet som har noe integrert og ekte over seg.

Eller hvem av oss har vært på menighetsbesøk inne i Kina uten å bli berørt av det som har skjedd i Guds rike i «Midtens rike» de siste 20 årene? Sammenliknet med utgangspunktet da kommunismen overtok makten for snart et halvt hundre år siden, er det uten tvil et av de «store sprangene» i kirkens totale historie, et under med få paralleller. Men vi behøver ikke bare holde oss til «suksesshistoriene», for få sterke inntrykk utefra. Jeg har selv opplevd det gripende i «stillestående» og «smålåtent» japansk kirkeliv. For ikke å snakke om smertens erfaring der direkte motstand og forfølgelse er en del av kristenlivet, slik tilfellet er i mange land hvor islam er den dominerende politiske og religiøse faktor.

Det er min overbevisning at den viktigste kilde til fornyelse i norsk misjon i dag ligger i vår evne til å åpne for impulser fra denne type

virkelighet. Hvorfor vi har maktet så lite av det, fortøner seg for meg som en av de store gåtene i vår misjonsbevegelses historie. Vi har vært så nær kildene uten å makte å åpne opp for de livgivende strømmene. Jeg opplever det av og til som vi har slør over våre hjerters øyne. Vi er blitt i den «gamle misjonspakten» og ser ikke den nye «herligheten» for å omformulere litt på bilder fra Paulus' beskrivelse av forskjellen mellom den gamle og den nye pakt (2 Kor 3). Å skape en slik åpenhet og mottakelighetskultur i det norske misjons- og kristenfolk, er etter mitt skjønn den største utfordringen for norsk misjon i dag.

3. På vei mot en ny misjonsspiritualitet

Denne virkeligheten vi burde orientere oss i retning av kan kanskje uttrykkes i setningen: livet som Kristus-etterfølgelse. Det dreier seg om en livsformende og livslang prosess med utgangspunkt i samlivet med Jesus. Jeg opplever at svært få har maktet å snakke på en autentisk måte om dette Kristus-livet i siste generasjon. Fortsatt kan en ane noe av dette livet hos gamle misjonsvenner. Deres nøkterne livsstil og trofaste innsats på bedehus og i foreninger, deres offervilje og kanskje ikke minst deres aktive bønneliv er klare vitnesbyrd om vilje til å leve et annerledes liv i oppbrudd fra denne verden, under det paulinske motto: «gudsfrykt med nøysomhet» (1 Tim 6,6).

Misjonsbevegelsen har vært en dynamisk motkultur i vårt folk og i vår kirke. Men vi har ikke greid å fornye denne ressursen. På ett eller annet punkt har denne bevegelsen stanset opp og blitt fanget i sin egen historie, sitt eget språk og sin egen problemverden. Ordene, temaene er riktige. Forkynnelsen er teologisk uanfektbar, men livet mangler. Vi har ikke maktet å ta opp denne arven og omforme den til vår tid og vår virkelighet. Vi trenger det noen av oss har begynt å kalle en ny misjonsspiritualitet. Og her er det altså at impulsene utefra i alt sitt mangfold og sin forskjellighet har et budskap til oss i dag.

Denne spiritualitetens kjerne er Kristus-nærhet. Vi må gjenoppdage den indre vandring der Kristus deltar i alle mine livsprosesser med sin legende og fornyende kraft. Slik sett representerer denne misjonsspiritualiteten et pilgrimsetos. Vi er underveis i livet - sammen med Jesus. Jeg er sikker på at vi har et betydelig underskudd når det gjelder konkret, bibelsk forkynnelse om dette indre livet med Kristus. Vi har utviklet en teologi som er redd for overåndelighet og svermeri og som derfor stort sett henvender seg til intellektet. Dermed har det indre liv blitt understimulert. Her er situasjonen en ganske annen i mange av våre samarbeidskirker. Det er her vi må åpne kanaler for en ny type kommunikasjon.

Det idealskapende fokus i denne Kristus-sentrerte vandringsspiritu-

aliteten er kjærligheten. Ingen ting har nyskapende kraft som nettopp kjærligheten. Også her lider vi av mangelsykdommer. Også her er vi ganske understimulert. For mange av oss oppleves det nesten pinlig å snakke om kjærligheten. Det virker samtidig både sentimentalt og pompøst. Men det er fortsatt ingen ting som er mer virkningsfullt enn grenseoverskridende kjærlighet. Kjærligheten er grunnlaget for mye av den vekst kirken opplever i andre deler av verden, og den er samtidig grunnlaget for den utholdenhet som vises der kirken lever under press.

Norsk misjon og norsk kristenliv trenger en ny Kristus-entusiasme og vi trenger en ny Kristus-hengivenhet, kall det gjerne Kristus-mystikk som gir seg utslag i et enkelt liv i kjærlighet. Det er det vi mener med misjonsspiritualitet. Dette er i første omgang spørsmål om fokus for forkynnelse og fellesskap i våre organisasjoner. Men i dette ligger det også atskillige misjonsteologiske og misjonsstrategiske føringer knyttet opp mot våre holdninger og våre handlinger. La meg angi tre retninger i en strategi for misjonsspiritualitet.

- For det første dreier det seg om *ydmykhet*. Dette griper inn i min egen selvforståelse. Her er vi inne ved et av de skjulte «mysteriene» i kirkens liv, nemlig at vi er satt til å tjene, ikke herske. Her er vi inne ved en av de største synder i misjonsvirksomheten til alle tider, og kanskje ikke minst i den moderne misjonsbevegelse de siste 200 år. Vi fra den kristne og «siviliserte» del av verden som en sa tidligere, og som vi i dag kaller «utviklet», har ytre kompetanse og ressurskraft i vår administrative dyktighet, i vår kunnskap på alle områder, også i teologien, og ikke minst i vår økonomiske kapasitet. Alt dette dreier seg også om innflytelse og makt. Og vi har brukt den. Det viser misjonshistorien med skremmende tydelighet. Jeg er redd at vi også fortsatt gir altfor sterke, herre-signaler i vårt forhold til medarbeidere og miljøer ute, og at det preger altfor mye av vår omtale av misjonsvirkeligheten. Kanskje ligger noe av nøkkelen til «sløret» nettopp her. Vi ser ikke den annerledes rikdommen. Vi ser ikke livet nedenfra, men ovenfra.

- Kjærlighet og ydmykhet *åpner derimot for andres virkelighet*. Den skaper et ønske om å forstå og å møte mennesker fordomsfritt og med respekt. Dette åpner for innsikt, men det åpner også for mangfold. I dette ligger det et klart økumenisk og religionsteologisk program. Vi har lang historisk tradisjon i vår teologi for å analysere motiver, avsløre svakheter, fortrinnsvis hos andre, og å utvikle motsetninger. Mye av vår teologiske identitet ligger nettopp i avgrensningene med påfølgende bås-setting. Det brukes utrolig mye intellektuell og følelsesmessig energi på å opprettholde grenser og fiendebilder.

Disse mekanismene tror jeg har vært og er svært ødeleggende. De har sperret for viktige bibelske anliggender som velvilje og overbæ-

renhet. Norsk kirkeliv har smertelige erfaringer med manglende evne og vilje til å forstå de som har en teologi som ikke svarer helt til vår. Det samme gjelder i atskillig grad også ønsket om å forstå andre religioner på deres egne premisser uten mistenkeliggjøring og sjablongmessig avvísning. Dette er utfordrende i forhold til alle religiøse tradisjoner, men kanskje ikke minst vil forholdet til islam komme i fokus i tiden framover. Om vi skal nå fram med vårt Kristus-vitnesbyrd, er det avhengig av en levende kjærlighets-tro. Det har vi mange vitnesbyrd om fra deres side som lever tett inn på andre religiøse tradisjoner i våre søsterkirker.

- Misjonsspiritualiteten har også *et kritisk element* som i første omgang rettes inn mot oss selv og våre egne liv. Kritikken roper imot oss når vi beveger oss fra nord til sør i dagens verden. Avstanden mellom vår overflod og andres fattigdom, er i bibelsk forstand himmelropende. Det er kanskje et av de mest alarmerende trekk i dagens situasjon at vi ikke har maktet å skape en troverdig enkelthetskultur som er opptatt av å dele og av å skape rettferdighet. Mammon, pengekjærlighet, havepsyke er blant de oftest omtalte og mest fryktede fiender av Guds rike. Her har vi ikke funnet et språk og en livsstil som svarer til evangeliets enkelhetsideal. Vi står bare ved begynnelsen av utforming av hva det vil si å leve hellige liv i dagens overflodsamfunn.

Dersom vi ikke makter å skape en ny og mindre «tingfiksert» livsstil, tror jeg vi vil få større og større vanskeligheter med rekrutteringen til misjonærtjenesten. Misjonsvirksomheten med vårt nye fokus på unådde folkeslag og vanskeligstilte områder, forutsetter at det vokser fram en slik alternativ «misjonskultur». Møte med kristne brødre og søstre som lever skapende liv under enkle omstendigheter ute, er ikke bare utfordringer til å dele mer av vår overflod, men også til å lære noe om å leve anderledes.

* * * *

Det er på dette indre planet vi nå etter mitt skjønn må sette fokus. Det er her vi må bruke energi og fantasi i årene som kommer, på alle plan, så vel i teologisk forskning og undervisning som i organisasjonenes strategi og praksis. Ressursmaterialet er et nytt arbeid med Bibelen i lys av de erfaringer kristne gjør i våre samarbeidskirker. Vi må finne nye kanaler for åndelig kommunikasjon mellom misjonsmarken Norge og kirkene ute. Ut av slike prosesser tror jeg det kan vokse en ny og befriende misjonsspiritualitet med sterke ringvirkninger inn i norsk kirke- og samfunnsliv på overgangen til et nytt årtusen. Det er en forutsetning for at vi fortsatt kan være med i det store verdensevangeliseringsprosjektet.